

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat — 95—28
Nyomda — 98—70

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915
SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti
DR. SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 250 korona
Fél évre — 125 korona
Negyed évre — 65 korona

Nem vagyunk egyedül a vádlottak padján!

1.

A reakciós konzervatív iránynak az utolsó harminc esztendőben nem volt egyetlenegy nagy szónoka, nagy írója, nagy költője, nagy tudósa sem Magyarországon. Nagy írója, nagy költője ma sincs. Szónoka és tudósa ellenben már van. A szónok: Prohászka Ottokár. A tudós, aki a történelemtudományban száll sikra minden erejével, teljes fegyverzetben a reakció igazáért, a tudós: Szekfü Gyula.

Kicsoda Szekfü Gyula? A bécsi császári levéltár egyik őre ő. Eddig három — érdekes — könyvet írt. A negyedik műve most jelent meg. A címe: Három nemzedék. Egy hanyatló kor története. Kiadta, 332 oldalon, az Élet című klerikális és antiszemita könyvkiadó részvénytársaság. Tartalma: „tudományos“ halálos ítélet a liberalizmus felett.

Bécsből, ahonnan másfél század előtt Besse-nyei és társai a felvilágosodás eszméit küldték, hozták a magyar hazába, a Montesquieu, Rosseau, d'Alembert, Diderot eszméit és Voltairét, Bécsből Szekfü Gyula 1920-ban valóságos programját, tudományá emelését küldi haza annak a forrongó és zavaros demagógiának, amely a szenvedélyek, az alacsonyrendű szenvedélyek felkavarását tűzte ki céljául a romlásnak indult Csonkamagyarországban. Himnuszt zeng a konzervativizmusnak, igazolja a reakciót, a liberalizmus ellen kiméretlen harcra buzdít és indokolást készít a pogromra való uszítások mellé a Szekfü Gyula új műve.

Pamfletista lett Szekfü Gyulából? Uszító? Propagátor? Nem! Hiszen ha az lett volna, nem kelene róla komolyan beszélni. De ő nem uszít. Nem sérteget. Nem gyaláz. Nem káromkodik. Nem vádol. Külső megjelenési formájában megmarad annak, aki volt: „komoly“ tudós. Aki mintha objektíven venné szemügyre az eseményeket, az embereket s az intézményeket és alkotná meg belőlük történelmi konstrukcióit. Nem a csapszékek számára íródott a könyve, nem a külvárosok éhes csöcselékének feltüzelésére. Nem. Hivatása az, hogy módszerének látszólagos tudományosságával és előkelőségével, előadásának finomságával és szellemessé-

gével, a pártatlanság illuziójának felkeltésével és ébrentartásával a művelt, az intelligens magyar közönséget, a magyarság színejavát, a magyar szellemi arisztokráciát: kényszerítse ama konzekvencia levonására, hogy minden úgy van jól, ahogy van, a reakció a helyénvaló, az antiszemitizmus az indokolt, a liberalizmus pedig megérett a pusztulásra.

2.

Milyen módon, milyen eszközökkel bírja rá olvasóit Szekfü Gyula ennek az ítéletnek a kimondására?

Azzal, hogy megrajzolja a letűnt század — három nemzedék életének — képét.

A tizenkilencedik századét.

Mi eddig azt hittük, mindenütt ezt olvastuk, így tanultuk, hogy a tizenkilencedik század a magyar szellem hőseinek százada volt. Az ország erősebb, gazdagabb, hatalmasabb lett. A nép művelt, boldog és szabad. Nagyszerű, káprázatos fejlődésnek indult itt minden. Évtizedek alatt a konzervativizmus és klerikalizmus évszázadainak szörnyű mulasztásait pótolta a magyar nemzet. A mezőgazdasági termelés meghatványozódott. Új gyárak, ipartelepek százai keletkeztek. A kereskedelem a nemzeti jövedelemnek eddig ismeretlen, de ki nem apadó forrásait nyitotta meg. Mindenütt iskolák épültek. Az analfabéták száma csökkent. A közegészségügyi statisztika javult. Budapest: lett. Az emberiség, a szeretet, a szabadság, az egyenlőség százada volt Magyarországon a tizenkilencedik, a Kossuth, Szemere, Eötvös, Deák, Andrássy, Szilágyi, Tisza Kálmán százada. S annak a titokzatos, de mindennél csodálatosabb hatású golfáramlatnak, amely Középeurópa egyik leglendületesebben fejlődő államává varázsolta azt a szegény, elmaradt országot, a jobbagység földjét, Metternich politikai gyarmatát, ami Magyarország a reform-országgyűlések előtt volt, annak a csodálatos áramlatnak: liberalizmus a neve.

Igy tanultuk. Így tudtuk.

Szekfü Gyula azonban (aki megtért és most vezekel előbbi viselkedéséért) azt mondja, hogy ez tévedés. A tizenkilencedik század: nem a fejlődés

kora, de a hanyatlásé. A liberalizmus nem lendítő erő, hanem kerékkötő. Nem az egészség telje, hanem betegség. Rákfene. Szekfü nézetei alapján így kell a dolgokat látnunk: Petőfi? Kossuth? Szemere? Eötvös? Bajza? Andrássy? Tisza? Szilágyi? Rákosi? Nagy férfiak? Nem! Bacillusok. A liberalizmus: a bomlás betegségének a bacillusai. A szabadságharcot nem a liberalizmus élte. Sőt ellenkezőleg. A liberalizmus megbuktatta. Kossuth nagy-szerű koncepciója a dunai konföderációról? Agyrém! Budapest felépülése? Nem eredmény. Szimp-tóma. A halál, a rothadás kórtünete. Kossuth? Zse-niális felelőtlen! Rákosi? Irodalmi importcikkek írója. A kornak csak egyetlenegy nagy elméje volt, az viszont csalhatatlan, egyedülálló, hibátlan: Szé-chenyi. „Ő az első magyar keresztény politikus.” 1848 és 1867, a nagyapák s az apák, a rendi s a ki-egyezési országgyűlés: egyformán hibáztak, amikor szabadságot adtak a zsidóknak. A szabadságjogok kiterjesztése? Káros gondolat volt. A névmagyarosítás megengedése? Helytelen közigazgatási intéz-kedés. Szilágyi Dezső pedig — róla oly megvetéssel ír Szekfü ur, hogy szavai után politikai nihilistának látszik.

Mindez azért, mert szabadelvűek voltak...

Igy fest a tizenkilencedik század a képen, ame-lyet Szekfü Gyula rajzol róla. A rajz virtuóz techni-kával készült. A virtuóztatása azonban — bocsánat! — a kommunista és marxista történetírók techni-káját juttatja az eszünkbe. A marxistákét, akik min-dig, mindenütt és mindenben csak osztályharcot láttak. Szerintük nyilván a mamuthok és az ichtyo-saurusok között is osztályharc dult. Osztályharc eredménye az özönviz és a galamb, amikor nem tért vissza: tudatos osztálygalamb volt.

Szekfü Gyula is a liberalizmus baktériumainak bomlasztó hatását szimatolja mindig és mindenütt. És a könyvét azért írta meg, hogy bemutassa a rom-bolást, amelyet a liberalizmus 1825 után az új Ma-gyarországon véghezvitt. A liberalizmus valóban rombolt. A babonákat, a tudatlanságot, a jobbhágy-ságot, a kuruzslást, a rablógazdálkodás módjait rombolta le. Fájdalom, nem eléggé gyökeresen. Mert a gaz és a dudva nemcsak hogy felüti a fejét, de el is árasztja a magyar szellemi életnek a háboru óta ugar területeit.

3.

Amint látnivaló: nem egyedül ülünk a vádlot-tak padján mi, zsidók!

Ott ül mellettünk Kossuth és kormánya, Sze-meré, a szabadságharcos, Szilágyi Dezső, Tisza Kál-mán.

Az elsőrendű vádlott: a liberalizmus. Őt vá-dolja a bűnöknek szinte elképzelhetetlen sorozatá-val Szekfü. De rólunk sem feledkeznek meg.

Hüvösen, óvatosan beszél rólunk. S a kép, amelyet fest, könyve olvasása után így alakul: két-féle zsidó van. Vannak 1. olyan zsidók, akik még nem, vagy csak nemrég vándoroltak be, 2. olyanok, akik már gyökeret vertek a magyar földben. Az 1. csoportba tartozókról minden rosszat elmond Szekfü. A galíciai és a morva zsidó eliteltetik,

mert még nem lett magyarrá. A 2. csoportba tartozók: megtanultak ugyan magyarul, érzésben, gondolkodásban azonban ők is idegenek maradtak. Tehát? Mondottuk: Szekfü nem a csapszékek szá-mára ír és a következmény levonását olvasójára bizza. Adatokat is felsorakoztat Szekfü a magyar-országi zsidóságról. Ezek az adatok végtelenül el-szomorítóak. Nem amiatt, amit mondanak, hanem az eredetük miatt. A zsidóságra vonatkozó főbb legújabbkori adatait ugyanis Szekfü Veszprémi Kál-mánnak egy 1907-ben megjelent, hamisításokkal telt művéből merítette. Miért onnan? Pontos és lelki-ismeretes tudósnak ismertük eddig Szekfüt és nem kételkedtünk abban, hogy ő is tudja: hamisak a Veszprémi Kálmán adatai s ezt mi e lapban kellő részletezéssel annakidején ki is mutattuk róluk. Mé-gis ebből a zavaros forrásból merít. Szekfü Gyula azonban a liberalizmus, a nagy évszázad és a zsidók gyűlöletétől elvakítva már ezzel sem törődik.

Elitéli a zsidókat. A galíciai veszedelmes, mert még nincs itt. A magyar zsidó veszedelmes, mert már itt van. Közülök kerültek ki azok a kereske-dők, akik világvárossá súlyestették le Budapestet, azok a könyvkiadók, akiknek a működése követ-keztében egyre fogy a nemolvasó magyar emberek száma. A zsidóság nem produkált egyebet, mint a felületes ujságírást. Ő adta a radikális párt elnökeit és a szocialisták vezérférfiát.

Valóban: a galíciaiak, az ujságírók, a radikáli-sok és a szocialista vezérek a magyar zsidóság igazi képviselői? Nem. Nem ők. Ők semmiesetre sem. A galíciaiak: elenyésző pontok a magyar zsidóság milliós tömegében. És nem minden zsidó: szocia-lista. Vannak polgárok is közöttük. Sőt. Tökések is vannak. Voltak ellenforradalmárok. És mártírok. És olyan zsidót is ismerünk, aki nem ujságíró. Több keresztény tagja van a szociáldemokrata párt-nak, mint ahány zsidó és a radikálisok vezére is rég kitért.

Akiket a zsidóság képviselőiül sorakoztat fel Szekfü Gyula, nem reprezentálhatnak bennünket. De ha a *történelemíró* Szekfü keresett volna, talál-hatott volna olyanokra, akik a magyar zsidóságot igenis képviselhetik. Nem Acsády Ignácra, Marcza-lira, Wahrmanra, Goldziherre, Goldmarkra, Molnár Ferencre, Csemegire, Fayerra, Vázsonyira, Mahler Edére, Fehér Lipótra, nem lángelmékre, nem egyénekre gondolunk, hanem egy tömegre. Ezer, tízezer, százezer zsidóra. Arra a 134.600 ma-gyar zsidó katonára, akik — a volt cs. és kir. had-ügyminisztérium hivatalos statisztikája szerint — a világháboruban, a fronton küzdöttek s a történe-lem ítélőszéke előtt testükkel és lelkükkel, életük-vel és vérükkel, önfeláldozásukkal és hűségükkel tettek tanúságot arról: magyar-e Magyarországon a zsidóság?

A 134.600 megsebesült, megrokkant, elesett ma-gyar zsidó frontkatonáról: azokról, akik legmél-tóbban képviselhetik a magyar zsidóságot a törté-nelem ítélőszéke előtt s akikről csak hódolattal szólhat az, aki magyar történelmet ír, róluk egyet-len sort sem olvasunk Szekfü Gyula könyvében.

(Törlés.)

(Törlés.)

(Törlés.)

(Törlés.)

(Törlés.)

Alkalmatlan idegenek.

December közepe a toloncházban. Aki ismeri a Mosonyi-utcai tolonházat, ahol együtt van Budapest munkakerülő, dologtalan népe, a javithatatlan söpredék, az elképzelheti, milyen rettenetes a sorsuk azoknak, akiket más hely híján tolonházba csuknak. És a kérlelhetetlen szigor most hajtja végre a kormánynak az alkalmatlan idegenek kiutasítására vonatkozó rendeletét. Alkalmatlan idegenek; nem kell mondanunk, hogy itt elsősorban a galíciaiakról van szó. Ezeket most, télviz idején ragadják ki otthonukból, amelyet földönfutásuk árán szereztek, miután a háboru lúriája letiporta őket, feldulta békés családi tűzhelyüket, s a földdel tett egyenlővé mindent. Koldusbotra jutva, szegényen menekültek ezek az emberek, üzve és hajtva ellenségtől és baráttól, sehohol sem találtak menedéket, nem itt Budapesten sem, ahol most a legerélyesebben keresztülviszik nyomban való eltávolításukat, mert — gazdasági tevékenységük ártalmas. A mód, ahogyan ez az eltávolítás történik, kihívja a kritika szavát. Éjnek idején, *razziaszerűen fogják össze őket*, beterelek az illetékes kerületi kapitányságra, onnan a tolonházba, s ha együtt a transzport, rohog velük a vonat Piliscsabára, ahol táborban vannak együtt, itt bevárják a belügyminiszternek kiutasításra vonatkozó döntését, s aztán mennek tovább a lengyel határra, az egykori Galiciába, s *nem találnak otthont és munkát, nyomor és pusztulás kíséri utjukat.*

Most a tolonházban vannak, sokan közülük elzárva olyanokkal, akik az életben a tisztességet még nem ismerték. Javithatatlan gonosztevők, csavargók, az utca kóbor lányai a társaságuk, s azok, akiknek más bűnük nincs, mint hogy nem kívánatos elem, most együtt vannak azokkal, akik a bűn fertőjében születtek és a bűnt glorifikálják még a tolonházban is. Ennyi a lélektani részéről az intézkedéseknek. Most tél van és bizony fűtetlenek a kórházak, szünetelnek az iskolák előadásai, nincs szén, s a meglévőből a tolonház részére jut a legkevesebb. Alig, vagy csak gyöngén fűtött fogdattermekben vannak az emberek, s ami meleg jut számukra, az a rongyok s az emberi pára orrfacsarító kigőzölgése és e penetráns, testet és lelket öló atmoszférában tengődnek napok- és hetekig, míg csöbörből vödörbe, Piliscsabára jutnak.

Az ablakok nagy része betörve. Üveg nincs, a szél járja át a termeket és éjnek idején dermedt tagokkal kétségbe esnek a szerencsétlenek, akiket két kézzel ver a sors. Nincs takarójuk, csak Piliscsabán várja őket meleg pokróc, amiket a zsidók segítő-bizottsága küldött ki sürgősen, hogy el ne pusztuljanak a tél rettenetes hidegében. Itt kapnak első ízben rituális ételt, mert erről is gondoskodtak a hitközségek, bern a tolonházban az *eledelük leves, főzelék és 30 deka kenyér.*

Az alkalmatlan idegenek, akiket a tolonházban láttunk, nem panaszkodnak. Már régen, talán mindig érezték a korbácsot, mely hátukon sujtott végig. Most is türnek, fatalista megadással és kevés köztük az a

boldog, akit felkeres valamely ismerős, egy résztvevő lélek és hoz neki meleg és tiszta ruhát és egy falat kenyeret.

Lehet, hogy a háboru örületében egy-egy ilyen alkalmatlan idegen tulfeszítette a kereseti lehetőség határát; lehet, hogy a porig sujtott Magyarország ujjátemetése ezeknek az elemeknek az eltávolítását szükségessé teszi, de még nem vezett ki a jóérzés az emberekből, még vannak nemesszívü emberek és ezekhez szól a hívó szó: szomorú a sorsuk és rettenetes a szenvedés, amit türni kell a szigorú téiben kiutasítás előtt álló embertársainknak. Segítsen rajtuk, aki tud, keresse fel meleg ruhával és takaróval az érző szív és ne hagyja elpusztulni őket. A nélkülözés, a tisztaságtól való elvontság a betegség csiráját hinti el. És elpusztul, még mielőtt célját éri, az alkalmatlan idegen, míg elér arra a helyre, melyet egykor otthonának tekintett és ahol ezentúl újból csak idegen.

A kilencedik.

Irta: Edelstein Bertalan dr.

Ujra kigyulladnak a chanukagyertyák. Először egy, azután egy második, egyenként, lassan — egy hétbe telik, míg a karos *menóra* teljes díszben áll. Mintha csak jelképezni akarnák, mily nehezen lopózik a fény szívünkbe, mennyire elszoktunk a fénytől és gyönyörüségtől! Az a kis ragyogó pont most inkább csak a nagy sötétségre figyelmeztet, mely keretképpen körülveszi, inkább csak szomorúságra és gyászra hangol a hosszú éjszaka idején.

Ott libeg-lobog nyugtalan fénnel a kilencedik szálgyertya is, köznéven *sámesz*, a lángot hozó, a többi gyertyát hivatására, ünnepi világításra derítő szolgáló. Első naptól a nyolcadikig híven teljesíti szolgálatát és maga elég, anélkül, hogy áldásban része lenne, elhamvad, anélkül, hogy az ünnepi lángokhoz számítana. Feladata kimerül abban, hogy másokból fakasztja a tüzet, azután csendesen félreáll és zajtalanul elmulik. Zsolozsma nem kíséri égését, dal nem köszönti lángja lobbanását.

Valamikor Izraelt ehhez a lánghoz szerették hasonlítani, szerepét ennek a gyertyának szerepével megvilágítani. A pogányságha elmerült lelkekbe ő ültette az Egyisten-tüzet, az elméket a lét komolyságáról ő világosította fel, a szivekben a szeretet lángját ő gyújtotta meg. S mégis félreállítják, mellőzik, lenézik, szerepét az emberiség művelődésének történetében letagadják, szégyenszemre külön állítják, embertársaitól elválasztják.

Régi példa, elavult kép, a mi időnkben hasznavehetetlen hasonlat. *Nem akarunk többé magunkat emésztő, magunkban elhamvadó, magunkat megáldzkodásra, önmagunk lenézésére tanító szerénylelkű, szegény elismerésű szolganép lenni.*

Eppen a makkabeusok, akiknek ragyogó hőskorára vetik a chanukagyertyák az emlékezés sugarait, minden szolgálalkúság és megalázkodás hatalmas cáfolatai, minden duzzogó visszavonulás és méltatlan türés erőteljes megtagadása, ragyogó példái az önértetes, az értékét ismerő, az igazaiért küzdő emberfajnak. A mi korunkban is mindenikünknek az ő zsidó hitéért, igaz meggyőződéséért, emberi méltósága elismeréséért önértetes, dacos és rátartós küzdelmet kell folytatnia — és nem sebző, vérontó fegyverrel, nem sértő, bántalmazó szóval, hanem lelke tisztaságával, keze mocsoktalanságával, a létnek magasabb felfogásával, az érzés szentségével.

Mert a makkabeusok küzdelme nem országok határának kiterjesztéséért, nem tulajdon földjükért, nem

hódításért és birtokért folyt. Sőt még győztesen sem aknázzák ki diadalukat: zsákmány bősége nem csábitja őket, gazdag préda nem vakítja el szemüket.

Az ellenség bámulatát nemcsak a makkabeusok és csapataik rendkívüli hősiessége vívta ki. Nemcsak az volt érthetetlen a görögök előtt, hogy maroknyi seregek indulnak harcba hatalmas légióik ellen, nemcsak az a példátlan lelkesedés, mely a csupán ásóval, kapával, doronggal felfegyverzett zsidó hadakat a jól vértezett, hadiszerekkel bőségesen ellátott seregek felett győzteské tette, hanem az egész küzdelem oka és annak lefolyása.

A meggyőződés, a vallási hűség: addig ismeretlen háborus ok volt. Pogány részről harcba lehetett menni hódítási vágyból, hatalom kiterjesztésért. Háborút viseltek aranygyapjuért, emberseregek vérént ontották királyok szerelméért. Birodalmak háborút izentek egymásnak kikoszorazott udvarlók kedvéért. De vallási meggyőződésért, istenekért, feldult szentélyekért: nem! Ilyen kérdésekben inkább békésen megegyeztek egymással, egy istennel több vagy kevesebb amugy sem számított. A klasszikus népek szívesen csatolták a maguk hazai istenségeihez a föníciai, a babiloniai bálványokat. Az ember lelki egyensúlyát az ilyen csekélység fel nem billentette! Csak még egy névvel több az istenjegyzékben, egy szoborral több a házi istenek közt, minden különös kötelezettség nélkül és minden hatás nélkül is, életmódra, erkölcsi felfogásra. Ezért nem értik a régi klasszikus írók sem a zsidóságot. Nyakas, dacos nép! Hogyan is lehet holmi istenért sikra szállni, vallási meggyőződésért életét veszélyeztetni, lemondani az élet örömeiről? A görögök nem értették meg, hogy az a kis zsidó nép nem tekintette dicsőségnek, hogy hozzájuk tartozhassék, hogy beléjük olvadhasson, hogy nem kívánta életcélul és tartalmul elfogadni a gondtalan semmittevést, a komolytalan, könnyelmű időtöltést, a testedzést, a dinom-dánomot, amire egyedül mutatott példát az a nem éppen bölcsészeti iskolázottságon művelődött rétege a hódító görög népnek, melyből Palesztina megszálló serege kikerült. Holott szerintük olyan kényelmes és kellemes istentisztelet volt bálvány előtt hajlongani és erkölcstelenséget istentisztelet gyanánt művelni! Mikor a szépérezékre is hatott az ő isteneik kultusza...

És a zsidó mégis fegyvert fog és elkeseredetten küzd és fölényesen győz a maga egy Istenével az annyi isten védelme alatt küzdő görög sereg ellen! A zsákmányt meg otthagyja és a szentélybe siet, kitakarítja belőle Zeus szobrát, a bálványimádás nyomait és lángot gyújt az Örökkévaló tiszteletére, szellemi, láthatatlan erkölcsi istenségnek mutatja be harc áldozata után a béke áldozatát.

Nemcsak a görögök előtt volt érthetetlen a zsidóság: önmaga előtt is ujnak és ismeretlennek tűnt fel. Eddig nem sejtett indulatok lobogtak szívében, új szellem hatotta át, új erő edzette karját.

Az őskorban nem volt ritkaság a maga igazaiért, vallása eszményeiért, Istenért küzdő izraelita. Aki elsőnek viselte ezt a nevet, megküzdött a sötétség ármányos fejedelmével és legyőzte azt. Lelki vezérei e népnek Mózesztől kezdve sikra szállnak az eszméért. Faraók szolgaságba hajtó járma széthull Mózesnek szabadságra hívó szózata előtt. A régi próféták fegyvert fognak a szellemi istenségért, harcolnak érte, küzdenek a hamis istenek ellen: *Élijáhu karddal is, mások a meggyőződés szavának erejével, ostromozó tüzes beszéddel.*

Azután elkorcsosodott a zsidóság. Csak kétféle elemre oszlott. A *közönyös* volt az egyik: a mindenhez alkalmazkodó, vallásiakkal nem törődő, boldogulását és boldogságát minden másban és mindenütt másutt kereső, eszmével s eszményekkel nem sokat bibelődő, éppen

csak származására zsidó, de utódaiban már az sem. Ezek hódoltak be a hellén szellem térfoglalása idején is elsőeknek, ezek köréből kerültek ki ama minden idegen felfogással szemben békülékeny lelkületű, saját vallásuk tanait lábbal tipró cinikusok, akik abban az időben Herakles szobrának leleplezésekor többmillió adományt küldtek áldozatnak. *Az Egyisten népe — a görög fél-istennek!*

A másik csoport: a *szenvedő*, a megalázkodó, a vértanuságot is készségesen elviselő zsidó, aki türelemmel és megadással hordozta igáját, aki elnyomatást, szégyent, kínzást és fájdalmat is szóttanul eltűrt Istenéért, vallásáért, törájáért. Ezek közül került ki az agg *Eleázár* vértanu, aki kinhalált hal vallása tanaiért, ezek közül az a *hőslelkű anya*, aki hét fiát látja halálra vinni az eszméért és aki, mikor már a kegyetlen kényur edzett szive sem bírja el a látványt és az utolsó utolsó szinleges hódolatot kíván a bálvány számára, mégsem talál szót, mely fiának tettét tanácsol, hanem csak vértanuságra buzdító, önfeláldozásra tüzelő utolsó istenhözszódot.

Nembánomságban elmerülő, az eszme élete és fejlődése számára értéktelen — vagy vértanuságra készülő, önmegtágadó, szenvedő tagjai voltak csupán az akkori zsidóságnak.

A makkabeusok megteremtették a harmadik válfajt: az *önérzetes*, a *maga értékét ismerő*, a maga jogaiért küzdő zsidót. Aki törődik népével, vallási közösségével, ősi tanaival, nemesítő eszményeivel, aki bekapcsolódik népe vérkeringésébe és érzi annak szive dobbanását. Azt a válfajt, mely nemcsak martiriumnak tekinti a zsidóságot, megalázkodásnak és kisértésnek, melyet hősiiesen el kell tudni viselni, hanem aki talpra tud állni a maga méltóságáért és becsületéért, aki tud küzdeni a maga szent eszméiért, aki nem hallgatólag viseli el a vértanuságot, hanem mint hős kél, hogy kivívja önérzetével, lelki nemességével, eszményi gondolkodásával és önzetlen cselekedeteivel a megérdemelt becsületet és elismerést nemcsak magának, de népének és vallásának is.

Csodák csodája! Az akkori zsidóságból nem fogyott még ki a hősiességet tápláló lelkerő és az olaj, melyről azt hitték, hogy csekély láng táplálására is alig elég, csodálatosan soknak találtatott. Az eredmény maga is rendkívüli volt: az *önérzetes* fellépés már maga megszerezte a *tiszteletet*, a hősi viselkedés maga már megővesztette értéküket az ellenfél szemében.

*

A makkabeusi kor példája vonzzon bennünket. Nem tudom: sok maradt-e még irtagnak abból a két régi csoportból a mi korunk számára is! Az elsőből talán több, a másodikból kevesebb.

De talán nem fogyott el még most sem a régi lángot tápláló szent lelkesedés, a léleknek szentelt olaja, a vallás tüzeinek tápláléka.

Ne törekedjünk szolgálai dicsőségre, ne elégedjünk meg a kilencediknek szerepével! „A törpe és gyöngye is vallja: hős akarok lenni!” Önérzetes állásfoglalással vívjuk ki magunknak a bennünket megillető helyet és elismerést.

Kereskedőknek, gazdáknak, uradalmaknak

erős gazdasági cipőárukat

csakis legtisztább bőranyagból szállit az évek óta megbízhatónak elismert cég,

Müller L. K. és Társa

Budapest, IV., Károly-körút 4.

Csakis a legjobbat adjuk! Árjegyzék díjmentes. Szombaton zárva.

Egy zsidó pap éposza.

Goldberger Izidor: *Chacham Cebi Budán*. Szerző sajátja.

Szerzőnk régóta ismert derék munkása a magyar-zsidó irodalomnak. Különösen megbecsülendő, hogy sátoraljaujhelyi rabbi korában a zemplén-megyei zsidókról s midőn Tatára került, erről a községről kutatott föl a helyi levéltárakban ismeretlen adatokat. Ha minden vidéki rabbi hasonló buzgósággal végezné ezt az elsősorban ő reá néző munkát, a magyar zsidók története gazdagabb és vonzóbb képet mutatna.

Írásaiban szerzőnk a formára is nagy gondot fordít. Tiszta nyelv, kerek mondatok, érdekes előadás, egyszóval igazi stilustehetség jellemzi. Biztosra veszem, hogy fiatal korában sokat verselt s ha Carlyle szerint mindannyian költők vagyunk, akik egy költeményt jól tudunk felolvasni, hát még, aki szépen és úgy versel, hogy érzelmei az olvasóban visszhangot keltenek. Így természetesnek tartom, hogy Goldberger a XVII. századi Chacham Cebi budai rabbinak, a hagyomány szerint ősenek történetét, melyre „elmerülve avitt ódon krónikákba” akad, versben szólaltatta meg.

A hat énekre osztott költői elbeszélés Budavár elestét éneklie meg hiteles történeti adatok alapján. A szerző képzeletének szüleménye a szerep, melyet a budai zsidóság és különösen Cebi, a lelkes magyarrá lett lengyel chacham visz. Cebi a vár megmentésére, mai nyelven szólva, új orientációt ajánl a budai basának; török-magyar fogjon kezét a német ellen. De hiába; Buda elesik s török, zsidó egyaránt elpusztul, a magyar pedig nem látja hasznát. Cebi családja is halálát leli a nagy összeomlás alkalmával s ő maga a Szentföldre vándorol ki. Sebestyén Károly, aki tartalmas előszót írt a költeményhez, joggal említi ki azokat a bájos idilli képeket, melyeket írónk a zsidó családi életről fest. Igaz bensőség és költői érzés nyilatkozik meg ezekben és számos egyéb helyén a nemes ambícióval megírt elbeszélésnek, melyet olvasóink szíves figyelmébe ajánlunk.

Bánóczy József.

HAMUPIPŐKE BETEG.

Hamupipőke beteg, nagy beteg,
Ráchel, Lea részen legyeztek,
Ti szent anyák, patriárka nők,
Uvjátok, vénjétek meg őt.
A falon vészes árnyak rajzanak,
Ide belépni rúsznak nem szabad.
Ez ajtófélen az Isten neve,
Ki merne belépni ide?
Egy törzsökön nőttünk mind a ketten,
És együtt fogunk távozni innen,
Egy órában és egy pillanatba,
Hogy ne maradjak itt magamra.
Mert én itt magam ugyan mit csinálnék?
Egy hivatlan szomorú árnyék
Ki helyét sehohol nem találja,
Madár, melynek letört a szárnya...
Mindezt fontold meg jólőre,
Te szegény, beteg Hamupipőke!

Kiss József.

A kakukos óra.

Elbeszélés, amely legendának is beillik, de nem legenda, mert szóról-szóra úgy történt, ahogyan elbeszélem és a krakkói antiszemita lapok múlt héten, röviden ugyan és szinte szégyenlősen, de hasonló módon jelentették ezt a különös történetet:

1.

Az öreg gróf: Darovszky Miciszláv a pátotája erkélyszobájában ült s az őszi tájon merengett. A szőlődombokon, amelyeket egykor megénekelte s a homokos pusztán, amely a dombokon túl kezdődött s messzebb terjedt, mint amilyen messze ellát a szem. Ezen a pusztán kapta azt a sebet Darovszky Miciszláv, amelynek a helye most is ott ragyogott a homlokán, mint egy tüzes csillag, a dús ezüstös fürtök alatt. Darovszky ugyanis költő volt egykor és forradalmár, lengyel költő és a lengyel szabadságharc hőse, de fél évszázadnál is több mult el azóta, hogy rimekkel játszott és a vérét hullatta Rymanov mellett. A költészetből és a forradalomból nem maradt egyebe az emlékeinél, de mire az ember nyolcvanesztendő lesz, megelégszik az emlékekkel is. Darovszky gróf azt szokta mondani, hogy az élet csak arra jó, hogy szép emlékeket gyűjtsön az ember.

A fia: Kázmér, őrnagy a 7-es ulánusoknál, ott állott előtte. Beszélgettek. Lassan, vontatottan.

— Befogattál?

— Be, édes apám. De várni kell egy kicsit. Patkolják a Keselyt. A városba készül, édesapám?

— Oda megyünk. A Hattyu-utcába.

— A ghettóba? Mi dolga van ott?

— Egy... kvitt'lt iratok.

— Kvitt'lt? Mi az?

— Írásba foglalt kérés. Kérvény. Folyamodvány. Ilyen kvitt'llel érintkeztek a jámbor zsidók a csodarabbijukkal.

— És édesapám is csodarabbival keres érintkezést?

— Azzal.

— És ki az a csodarabbi?

— Reb Mendel Toremnek hívják.

— Hol lakik?

— A rymanovi temetőben. I. parcella, 1. utca, 27-ik sir. Egy nagy horókafenyő tövében. Ott lakik.

— És édesapám...

— Oda viszem neki a folyamodványt.

— Bocsásson meg, hogy ennyi sok beszéddel terhelem: de mi közünk nekünk ehhez a Mendel nevű rabbihoz?

— Neked, édes fiam, aligha van hozzá közöd. De nekem van. Én ugyanis neki köszönhetem az életemet.

— Ugyan! Hogy mondhat ilyet! Babonás lenne az én drága édesapám? Az aufklärista? A Voltaire tanítványa? És vajjon mivel tévesztette meg ennyire az a csodarabbi? Kuruzslással? Hókusz-pókuszokkal? Szemfényvesztéssel?

— Nem vagyok babonás, édes fiam. És semmiféle hókuszpókusszal nem tévesztettek meg. Hogy hogyan történt, elmesélem. Ugy, ahogyan az édesanyámtól hallottam. Te majd ítélisz belőle.

2.

— Gyerekkoromban súlyos beteg lettem. Heteken át teküdtem magas lázban. Nem ettem, nem ittam. Elgyöngültem, nem tudtam már felülni sem az ágyban és nem ismerem meg az édesanyámat sem. A szülőim kétségbeestek. Egyetlen gyerek voltam, az utolsó Darovszky. Hozattak orvost Krakkóból és eljött a leghíresebb varsói professzor is. Lembergől három doktor lakott nálunk álló egy hétig. De egyik sem segített rajtam. Az apám elkomorodott, az anyámat ágyának döntötte a kétségbeesés. A Halál ott ólálkodott az ágyam fejénél. Ekkor jött hozzánk látogatóba Guiewoss Tádé lovag felesége.

— Itt csak egyetlen ember segíthet, — mondotta a vendég, — ha ugyan még van segítség. Mendel, a rymanovi rabbi.

Az apám tüstént befogatott s az anyám egyszerre falpra állott. Az apám a direktórium idején meghatalmazott miniszter volt Párisban és Siéyes abbé barátja. Képzelted, hogy ő sem hitt a kísértetekben. Az anyám az Uj Heloise-t fordította lengyelre. Nem volt elmaradt falusi asszony. De me-

lyik anyja nem lesz babonás, ha a fia élete forog kockán? Lehet, hogy nem remélt ő semmit sem Mendel rabbitól, de még azon az estén utrakelt hozzá. Hó takarta az országutat, a teli hold világított a szánnak. Reggel öt órára megérkezett az anyám a rymanowi rabbi házába. Én akkor már másfél napja feküdtem eszméletlen, étlen-szomjan. A rabbi konyhájában éppen kenyeret sütöttek. Azaz, hogy kenyeret. Kenyeret a szegények számára. Megígérték, hogy a reggeli imádság után bevezetik anyámat a Reb Mendel fogadószobájába. A találkozást így mesélte el az édesanyám.

3.

— A rabbi egyszerű, világos, tágas szobában fogadta az anyámat. Az arcán melankólikus mosoly ült, a szeméből jószág tükröződött és mély értelem. Csöndes, de zengő volt a hangja, megnyugtató és meleg. Amikor anyám elmondotta neki, hogyan vagyok, ezt felelte:

— Hivassa el a fiához, asszonyom, a krakói felcsert. Ő a legkülönb orvos egész Lengyelországban.

— Már elhivattuk, — sóhajtott a édesanyám, — de nem tud segíteni a fiamon.

— Ő sem?

— Ő sem.

Feltört anyámból a sirás:

— Ön a mi utolsó reménységünk!

A rabbi szelid, bánatos hangon kérdezte:

— Ön azt hiszi rólam, asszonyom, hogy én varázsló vagyok?

— Nem, — felelte az anyám — ezt nem hiszem. De mindenki, az egész környék ismeri önt és tudja, hogy ön milyen életet folytat. Hogy milyen jó. És jámbor. És nemes. És én azt hiszem, hogy ön közelebb áll az Uristenhez, mint én. Az ön imája inkább meghallgatásra talál az Ur előtt, mint az enyém. És a fiamon már csak az imádság segíthet.

A rabbi tekintete a messzeségbe merült. Néhány pillanatra elgondolkodott, azután így szólt:

— Akkor hát imádkozni fogok a fiáért, asszonyom.

Es imádkozott. A lüggöny hasadékán át látta az anyám, hogyan imádkozott három órahosszat, lelkesen és alázatosan, elmerülve és felolvadva az ima szentségében, felülemelkedve a földi élet köznapiságán, megtisztultan egy mindennél erősebb, mindent betöltő érzés tüzeiben.

Néma csönd borult a szobára, csak az óra ketyegése hallatszott s amikor a tizenkettőhöz ért a két mutató: az óra kalitkájából előszökkent a kakuk és tizenkét kiáltással jelezte, hogy: dél van.

Rabbi Mendel ekkor abbahagyta az imádkozást és kilépett a szobájából.

— Menjen haza, asszonyom, — mondotta anyámnak. — A tizenkettődik kakukszóval jobban lett a fia.

Az anyám egy tallérral teli pénztárcát tett elébe, amit már előre elkészített, de a rabbi elhárította magától.

— Majd, ha egészséges lesz a fia, hozza el őt ide, — mondotta, — tőle fogom kérni a jutalmamat.

Szívdobogva, feldult idegekkel érkezett haza az anyám.

— El? El? El? — kiáltotta már a szánkóról a lakáj felé, aki elébe ment, hogy lesegítse.

— El, hála Istennek! — felelte a szolgál.

— És az állapota... az állapotában nincs változás? — kérdezte lelkendezve anyám és azt hitte, tüstént megszakad a szíve.

— Amikor az óra tizenkettőt ütött, az urfi magához tért és vizet kért. — jelentette a lakáj.

3.

Darovszky gróf egy pillanatra elhallgatott:

— A rabbi szeliden megsimogatta a fejemet, amikor elvitt hozzá az apám, megáldott és egy kéréssel bocsátott el magától. Azt kérte, hogy szeressem a zsidókat. Mert nekik van a leginkább szükségük szeretetre.

Néhány perc múlva megszólalt az őrnagy:

— Apám!

— Mi kell, édes fiam?

— Most mit kérsz a rymanowi rabbitól, édesapám?

— Hogy mit kérek? Azt kérem, hogy ne feledkezzék meg rólam. Az ő imádsága egykor kiragadott a Halál kezei közül és új élettel ajándékozott meg. De a nagy rabbi, úgy látszik, feledékeny. Nálam felejtette az életet. Az élet azonban nekem már — bocsáss meg, édes fiam — nem öröm.

Amióta az édesanyád meghalt: csak szomorúság. Vágyom hozzá, utána. És azért megyek, hogy az életet visszaadjam Torem Mendelnek...

A kvittiben, amelyet gróf Darovszky Miciszláv 1883 szeptemberében Reb Mendel Torem sirjára helyezett a rymanovi temetőben, ez állott:

Abrahám, Izsák és Jákob szelleme! Imádkoztatok a megdicsőült Reb Mendel Torem lelki üdvéért. Te pedig, Mendel, aki a Magas Égben, ime szemtől szembe állasz az Urral, imádkozz a szerencsétlen lengyel és zsidó népért, imádkozz értem, Darovszky Miciszlávért és kérjed az Uristent, aki az életet nekem adta, hogy vegye vissza ajándékát. És imádkozz a gyermekeimért és az unokáimért is, Reb Mendel Torem.

Darovszky Miciszláv,
a Viktória fia.

Gróf Darovszky Miciszláv 1883 októberében, arcán a boldogok derűs mosolyával elbóbiskolt egy őszi délelőtt és mikor szobájában a kakukos óra tizenkettőt ütött, a szíve megszűnt dobogni.

4.

1916 tavaszán egy lovashadosztály vonult át Rymanován. A hadosztálytörzsből kivált két lovas. Gróf Darovszky Kázmér altábornagy és a segédtszjtje. Belovagoltak a régi zsidó temető elé és megállapodtak egy vén borókafenyő előtt. A divizionárius leszállt a lováról és egy összegöngyölt papírlapot helyezett a bemohosodott sirra, amely a borókafenyő tövében domborult.

A segédtszjt csodálkozva és értelmetlen arccal nézte, mit csinál, de nem mert magyarázatot kérni...

Fodor Gyula.

Ruppert, Apponyi, Huszár.

Németország egyik legtekintélyesebb napilapja, a Börsen-Courier, amely előkelő helyet foglal el a világlapok sorában, 1920 november 19-iki számában *Char-matz* Richárd nevű bécsi munkatársától az *Ébredő Magyarország* címen közöl egy cikket, amelyben megállapítja, hogy a magyar kormány hozzákezdett a jogrendellenes állapotok megszüntetéséhez. Késő, szinte tulságosan késő! — írja az ujság, mert az önkényuralom a jognélküliség, a borzalmak, a gyilkosságok és a rablások felett való öröm, amelyet katonai egyenruhával visszaélő egyének követtek el, a jogállam épületét romba döntötték és a gyógyulás művelete mindenestre hosszadalmas lesz. Egyáltalában nem jó, ha a be-tegségeket szabadjára hagyják és csak későn fognak hozzá gyógyításukhoz. A rettenetes gyilkosságok és borzalmak, amelyek a mai napig sem találtak vádat emelő ügyészre és bíróra, nem válhatnak tartós berendezkedéssé, a jognak és törvénynek mindenáron győzedelmeskednie kell. A mellékkormányra való törekvés az állam jogrendjének végső alapjait is veszélyezteti. Az államélet érdeke követelte, hogy ezekkel a borzalmakkal leszámoljon.

A cikk ezután foglalkozik azokkal a személyekkel, akik a borzalmakat elkövették, megírja, hogy a magyar sajtó a rémtettekkel nem foglalkozhatott, azután az elismerés és megbecsülés szavaival írja a következőket:

Három bátor emberé az érdem, hogy az önkényes mellékkormányral szemben felvette a harcot, három politikusé, akik nem borzadtak meg az elszántak bosszujától és a magyar nemzetgyűlés termében a fölháborodás viharát tudták fölkelteni. Dr. Ruppert, az egyszerű képviselő, csodálatraméltó bátorsággal küzdött ellene. Ruppert dr. a magyar nemzet élő lelkiismerete. Hozzá hasonló bátorsággal küzdött az ősz Apponyi gróf, országának patriárhája, aki Neuillyben képviselte Magyarországot és egész erkölcsi meggyőződéssel sikra

— **Az Imit ujjáébredése.** A háború és a forradalmak a magyar zsidóság érdekes és nagymultu intézményének, az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság működését lehetetlenné tették. A tétienségre kárhozottatott társulat vezetősége **Vadász Lipót** dr. volt államtitkár elnöklété alatt most ülést tartott, amelyen határozatba ment, hogy a társulat a fővárosban újra megkezdje működését és januártól kezdve három felolvasó-estélyt rendez. Ugyanezen az igazgatósági ülésen a külföldi egyetemen katedrát kapott **Lenkei Henrik** tanár helyére, aki a felolvasó-szakosztálynak volt előadója, **Füst Milánt**, a kiváló írókat neveztek ki. Elhatározták, hogy a Bacher-alapítványt **Guttman Simon** dr. Béke a bibliában című művének adják ki. Az ujjáéledt irodalmi társulat azzal a reménységgel biztat, hogy **Vadász Lipót** és **Bánóczy József** vezetése alatt nagy és hatalmas eredményeket fog produkálni a zsidóság kulturális életében.

— **„Apfelbaum“.** Ezt a nevet szeretik az antiszemita lapok, német mintára, — szellemi sport gyanánt — **Szinovjev** orosz bolsevista kormánybiztos neve mellé zárójelben odaírni. Majdnem minden orosz népbiztos neve mögött ilyen zsidó nevet szerettek gyaníttatni, mitsem törődve **Gorkij** és mások ama kijelentéseivel, hogy az orosz bolsevizmusban épp a zsidók szerepelnek a legkisebb számarányban, a vezetők között pedig alig vannak befolyásosabb helyen. Legujabban egy német antiszemita képviselő élezte ki egy parlamenti beszédben az Apfelbaum nevet, mire **Koenen** függetlenpárti képviselő kénytelen volt nyomatékosan kijelenteni, hogy **Szinovjev** régi orosz, görög-orthodox családból származik, zsidó sohasem volt. — Forgalomban volt még a közkedvelt **Zederblum** név is, melyet egyszer **Lenin** (**Uljanov**), máskor **Losowski** neve mellé zárójeltek. Természetesen egyiket sem hívták soha így. Oket azonban ilyen csekélység nem zavarja...

— **Kulturmatiné a VII. kerületben.** Annak a hatalmas kulturmunkának, melyet a pesti izr. hitközség a kerületekben végez, egyik diadalmos állomása volt a múlt vasárnapi kulturmatiné az Erzsébetvárosi Körben. A közel ezerfőnyi válogatott közönséget elsőnek **Ehrlich G. Gusztáv** előjáró üdvözölte, kit szeretettel ünnepeltek s aki a hitközség programjáról szólott. Utána **Eulenberg Salamon** dr. udvari tanácsos, előjáró mondott nagyhatású beszédet, mire **Hevesi Simon** dr. hatalmas előadása következett, melyet lelkesen megtapsoltak. Ezután **Pécsi Blanka** virtuóz szavalóművészettel adott elő egy **Kiss Arnold** és egy **Patai József** verset, majd **Perez—Szabolcsi Lajos** Mózes anyja című költeményét szavalt aly drámai erővel, hogy percekig tapsolták. **Molnár Jenő** szellemes és maró szatírával megírt humoreszkje általános derűtséget és hosszas tetszést keltett. Végül **Gellért Lajos** szavalt megrázó drámai erővel zsidó verseket, köztük legnagyobb hatással **Gábor Ignác** „Ne légy te olyan, mint apáid voltak“ c. nagyszerű szatíráját. Lelkes és forró hangulatban ért véget a hitközség ez idei harmadik kulturmatinéje.

— **Az abessziniai zsidók.** Római tudósítónk jelenti: Az amerikai falasa-bizottság (falasa = abessziniai szerencsen zsidók, kiket egy **Faitlovich** nevű zsidó tudós néhány éve fedezett fel) levelet kapott dr. **Faitlovich** ról Abessziniából. A tudós, ki életcéljává tűzte volt ki az abessziniai ősi szerencsen zsidóság vallásos érzületének és nevelésének ápolását, e levélben köszönetet mond az olasz és az etiopiai hatóságoknak, kik első pillanattól megkönnyítették munkáját. Reméli, hogy még ez évben meglátogathatja **Asmara** városát, hol iskolát akar nyitni a fiatal zsidóhitű falasák számára. **Faitlovich** utjában két fiatal falasa, kik Európában nyerték nevelésüket, és két európai tudós kíséri. Itt említhetjük, hogy az abessziniai falasa zsidóság fölfedezése elsősorban az olasz kormánynak és az olasz zsidóságnak, főleg **Firenze** hitközségének köszönhető, melyek már évek óta foglalkoznak ez érdekes néptörzs támogatásával.

— **Segítsünk özvegy Russ Józsefnének.** Az Egyenlőség hírt adott özvegy **Russ Józsefnének**, a hadi-özvegynek és kilenc árvájának példátlan tragédiájáról s az első hír hallatára az eléggé nem méltányolható

zsidó szív, a kiapadhatatlan zsidó jótékonyosság megmozdult, hogy segítsen a hadiözvegyen, akit kilenc árvájával kenyértelenné tettek x x x x x x x Egy hét múlt el azóta, hogy özvegy **Russ Józsefné** hajáról az Egyenlőség hírt adott és máris pénzadományok gyűltek össze számára. A Pesti Izraelita Nőegylet pedig, nemesszívű elnöknőjének, **Kelemen Mihályfai Deutsch Antalnénak** előterjesztésére, elhatározta, hogy **Russ Józsefné** két árváját a Nőegylet pesti árvaházában helyezi el.

— **A zsidó leánygimnázium fejlődése.** A pesti hitközség **Munkácsi-utcai** leánygimnáziuma, amely a főváros egyik legelőkelőbb helyén van, **Wirth Kálmán** igazgató mesteri keze alatt a fejlődésnek példás útjára került, valóságos mintaintézménnyé erősödött. **Wirth Kálmán** igazgató intézetét az angol liceumok példájára rendezi be s gondoskodik arról, hogy növendékeinek ne csak szellemi haladásáról, hanem testi fejlődéséről is gondoskodjék. Az intézet keretében sportintézményeket létesített, így a gimnázium épületének kertjében jégpályát rendeztetett be, amelyet tavasszal és nyáron teniszpályának fognak felhasználni. Fűvészkertet is létesített, amelyben a növendékek megtanulják a kertészet mesterségét és gyümölcsfákat ültetnek. **Wirth Kálmán** ezenkívül sportkört is alapított, hogy növendékeinek testi ügyességét fokozza s táncanfolyamot is berendezett.

Harding levele egy magyar zsidóhoz.

Hartmann Gusztáv bíró, az Independence Brith **Abram Loge** nagymestere, levelet kapott **Hardingtól**, az Egyesült-Államok újonnan megválasztott elnökétől. Ebben a levélben az **Unio** elnöke a zsidóüldözésekről a következőket írja:

— Nagyon örülök annak, hogy ön és társai a legtöbbször örületig fokozódó antiszemizmussal szemben, amely nagyrészt okozója a pogromoknak és vérfürdőknek, elhangzott tiltakozásomat őszintének ismerik el. Nem áll szándékomban az ilyen rémtettek bűnöseit menteni, amikor átmeneti elmezavart tulajdonitok nekik, mert ez azt jelentené, hogy én is azt tartom, hogy a civilizáció, amellyel büszkélkedni szoktunk, csak pusztá látszat. Sajnálatos ballépést követünk el, ha nem elég határozottan hirdetjük a mások számára is a türelmességet, igazságot, biztonságot és a mások jogainak tiszteletét. *En ezeket a szempontjaimat fajra és vallásra való tekintet nélkül érvényesíteni. És mindenkor a barbár koroknak visszatérése, a zsidóságnak sok országban ilyenféle bánásmódban való részesítése ellen szólok.* A zsidó népet zsenialitása, szorgalma, kitartása, jótékonykodása, emberszeretete, a törvényekhez való ragaszkodása és a művészetekben gyönyörködni tudása miatt mindig a legnagyobb mértékben csodáltam.

Hartmann Gusztáv bíró, aki az elnöktől ezt a levelet kapta, magyarországi származása és nagy tevékenységet fejt ki a Magyarország felségítésére indított akciókban.

Megrendelte-e már??

Az Egyenlőség Évkönyve és Naptárát az 1920/21 — 5681. évre.

Szerkeszti: **Dr. Szabolcsi Lajos.**

Ara 60 kor.

A Naptár technikai akadályok miatt december hó 20-án jelenik meg.

HIREK.

— **Chanuka-ünnepélyek.** Az újpesti izraelita ifjúság kulturegyesülete vasárnap délután az újpesti hitközség dísztermében Chanuka-ünnepélyt rendezett, amelyen mélyen járó gondolatoktól teli beszéddel *Venetianer Lajos* dr. főrabbi gyújtotta meg a Chanuka-mécset. Az ünnepségen a díszbeszédet *Szabolcsi Lajos* dr. mondotta, akinek beszédét lapunk más helyén akartuk közölni. — Vasárnap délután a Dohány-utcai templomban Chanuka-ünnepet rendeztek, amelyen *Hevesi Simon* főrabbi mondott gyönyörű beszédet. — A Csáky-utcai templomban ifjúsági ünnepélyt tartottak, amelyen *dr. Weisz Sámuel* rabbi mondott ünnepi beszédet. — Szép és felséges Chanuka-ünnepélyt rendezett vasárnap a Pesti Izraelita Hitközség leánygimnáziuma is. Az ünnepélyen megjelent *Székely Ferenc*, a hitközség elnöke, továbbá *Lederer Sándor* és *Feleki Béla* alelnökök. *Wirth Kálmán* igazgató rendezte a jól sikerült ünnepélyt, amelyen *Schichtanz Armin* iskolaigazgató mondotta el a Mincha-imát, *Heller Bernát* dr., az intézet hittanára pedig ünnepi beszédet tartott. Az intézet növendékei közül *Schick Ibolya* és *Tordai Ibolya* verseket szavaltak, *Blau Annus* pedig üdvözölte a megjelent vendégeket. *Feleki Béla* előljáró megható beszédet intézett a növendékekhez, *Székely Ferenc* hitközségi elnök pedig szorgalomra, kitartásra buzdította a leánygimnázium tanulóit és kérte őket, hogy amilyen szeretettel a hitközség előljárósága veszi körül és fejleszti a gimnáziumot, olyan szeretettel és szorgalommal legyenek istápolói és büszkeségei a hitközség új intézményének. — Chanuka utolsó napján a Rombach-utcai templomban délután négy órakor tartanak ünnepi istentiszteletet, amelyen az egyesített templomi énekkarok vesznek részt, s *Adler Illés* főrabbi mond ünnepi beszédet. — A Páva-utcai templomban *Farkas József* dr. körzeti rabbi *Grünwald Sámuel* főkantor közreműködésével nagyszerű ünnepélyt tartottak.

Az óbudai zsidó elemi iskola december 5-én szépen sikerült Chanuka-ünnepélyt rendezett. A gyertyagyújtás dalát az énekkar szép összhanggal énekelte, a szólokat *Weisz Ernő* és *Kellner József* adták elő. Az ünnep jelentőségét *dr. Schreiber Ignác* főrabbi, iskolaszéki elnök méltatta lendületes beszédben. *Schön Klára*, *Stern Ede* és *Stern Lili* héberül szavaltak. *Schlanger Nusi*, továbbá *Grünfeld Irén* és vele *Händler Rózsi* zsidó dalt énekeltek. *Hoffmann Misi* magyarul szavalt. Az ünnepélyt egy hangulatos Major-darab zárta be. A zenekíséretet *Merei Ibolya* tanítónő szolgáltatta. Az előkészületek munkájából a főrabbiival az élükön a testület összes tagjai kivették a részüket.

— **Chanuka-ünnep a Lipótvárosban.** A Budapest-Lipótvárosi Imaházegyesület Sabosz-chanuka délelőtt tíz órakor ünnepi istentiszteletet tart, amelyen *Adler Illés* dr. főrabbi szónokol. Ebből az alkalomból az imaházegyesület tagjaihoz felhívást fognak intézni, hogy az új templom felépítéséhez járuljanak hozzá.

— **Hitélet a Józsefvárosban.** A józsefvárosi imaház és Talmudtórája f. hó 5-én nagy közönség jelenlétében sikerült Chanuka-ünnepélyt rendezett. Közreműködtek: *Dr. Scheiber Lajos* körzeti rabbi, *Koltai J.* igazgató, *Reihardt S.* tanító, *Kanner Julius*, *Winkler Rózsi*, *Neumann Gizella*, *Klein György* és *Ernő*, *Weisz Dezső* tanulók; az énekszámokat *Grünfeld S.* kántor és a Talmudtóra növendékei látták el. Az ünnepély után a gyermekeket megvendégelték. — Az örömvölgy-utcai templomban f. hó 5-én nagy közönség jelenlétében igen sikerült Chanuka-ünnepélyt tartottak. Közreműködtek: *Dr. Guttmann S.* rabbi, *Preger S.* kántor, *Hold Piroska*, *Kohn Sándor* és *Timár Pál*. — Az Emberbarát templomban (VIII., Szilágyi-u. 5) f. hó 11-én délután *Klein Jenő* rabbi tart

Szur-előadást, az esti istentisztelet keretében tartatik a Chanuka-ünnepély, amelyre ez uton is meghívja t. tagjait és az érdeklődőket. — A Haladás templomában (VIII., Luther-utca 4) f. hó 12-én délután Chanuka-ünnepélyt rendeznek, amelyre ez uton is tisztelettel meghívhatnak a t. tagok és az érdeklődők. Kezdeté fél 4 órakor. — A Józsefvárosi zsidó népkör f. hó 12-én rendez Chanuka-ünnepélyt, amelyre ez uton is meghívja t. tagjait és az érdeklődőket.

— **Százezerkoronás alapítvány.** *Preszler Miklós* nyugalmazott királyi műszaki tanácsos és *Preszler Jenő* dr. szülei emlékére százezer koronás alapítványt tettek az egeri izraelita iskola javára. Az alapító rendelkezése szerint ötven ezer korona évi kamatait az egeri izraelita iskola négy negyedik osztályu tanulója, a másik ötven ezer korona kamatait az iskola tanítókarának fiúdjára vagy üdülésre szoruló tagjai kapják. Az alapítók atyja, néhai *Preszler Ferenc*, évek hosszú során elnöke volt az egeri izraelita hitközségnek és munkálkodásával nagy érdemeket szerzett a hitközség fejlesztése terén. Az egeri hitközség *Weinberger Zsigmond* hitközségi elnök vezetése alatt tartott ülésén az alapítványtevőknek jegyzőkönyvi köszönetet szavazott nemeslelkű adományukért.

— **A páva-utcai templom építéséhez** pótlólag közöljük, hogy a Román testvérek tervén kívül *Székely Béla* és *Sipos József* építésszek is megkapóan szép terveket nyújtottak be, teljesen önzetlenül. Ezeket jelenleg a hitközségi központ tanulmányozza.

— **Aranylakodalom.** *Ungár Adol* és neje vasárnap, f. hó 12-én d. u. 3 órakor tartják aranylakodalmaukat a Dohány-utcai templomban. Erre a szép ünnepségre a család ezuton hívja meg rokonait és hozzátartozóit.

— **Az elégett tórák.** A pesti orthodox hitközség Orczyházi templomában a múlt héten tűz ütött ki. A katasztróának öt tóra esett áldozatul. Engesztelésül a hitközség múlt hét csütörtökére böjtöt rendelt el, melyet a fővárosi orthodoxia körében szigorúan megtartottak.

— **50 éves házassági évforduló.** *Klein Mór*, a Rombach-utcai templom nyugalomba vonult gondnoka és neje szül. *Kranovitz Fanny* folyó hó 11-én, szombaton, ünneplik házasságuk 50-ik évfordulóját.

— **Menekülő zsidó tömegek.** A bolsevisták és Ukrajna között kitört háború következményeként mintegy 200.000 zsidó menekülő indult el Ukrajnából. Kelet-Galicia és Varsó felé tartanak e szerencsétlenek, kik mindenüket odahagyták és Palesztinába vagy Amerikába igyekeznek. Konstantinápolyba 10.000 zsidó menekült érkezett a Krimből és Ukrajnából.

— **Az Omike Kulturotthona** segíteni óhajt a nyomorgó, állásukat veszített hittestvéreken. Azért azzal a kéréssel fordul a gyárosokhoz, kereskedőkhöz, iparosokhoz, vállalkozókhöz, szíveskedjenek a Központi irodában (VIII., Rákóczi-ut 17.) tudatni, hogy milyen munkaerőkre volna szükségük. Díjmentesen közvelitünk nevelőket, korrepetitorokat is.

— **Házasság.** *Kramer Irénkét*, *Kramer Rezső* ismert likörgyáros, felekezeti életünk neves szereplőjének leányát eljegyezte *Roth Henrik* bornagykereskedő.

— **Adományok.** E héten beérkezett hozzánk: Tetzés szerinti kiosztásra: *Schlesinger Gyula* 30 K, *Feith Andorné*, *Soroksár* 20 K, *Freisinger Irén*, *Sárbogárd* 60 K. — Főrabbi özvegy részére: *Fekete Henrik*, *Betlehempusztá* 50 K, *Kahan Jakab*, *Pápateszér* 50 K. — Szegény gyermekek felruházására: *Fekete Henrik*, *Betlehempusztá* 50 K, *Augenstein S.*, *Erzsébetfalva* 20 K. — Szentföldi nyomorgóknak: *Appel Bernátné*, *T-Szederkény* 200 K, *Klein Sámuel* 50 K. — *Rechtschaffen Sámuel* hátrahagyott családjának: *Fekete Henrik*, *Betlehempusztá* 50 K. — Zsidó gimnázium részére: *Kahan Jakab* 30 K. — Magyar zsidó főiskolai hallgatók részére: *Fekete Henrik*, *Betlehempusztá* 50 K, *G. L.* 50 K, *Löwy Sándorné* 200 K.

NAPTÁR.

Vasárnap, dec. 12, tévés 1, hétfő 2, chanuka 8. napja (zóschanuko), kedd 3, szerda 4, csüt. 5, péntek 6, szombat 7. — Heti szidra: Vájigás (M. I. 44. f. 18. v.—47. f.). — Szombat bejövetele: 3 ó. 45 p. Kimenetele: 4 ó. 25 p.

Közgazdaság.

Az Országos Fatermelő r.-t. megtartott rendes közgyűlése az 1918. és 1919. évekre vonatkozólag az igazgatóság által előterjesztett zárszámadást és mérleget jóváhagyta. A közgyűlés elhatározta, hogy részvényenként 42 K osztalékot fizet, amely f. hó 10-étől kezdve a Magyar-Olasz Bank főpénztáránál (Nádor-utca 16.) fog kifizettetni.

A Biharszillági Olajipar Rt. december hó 2-án tartotta rendes közgyűlését. A közgyűlés elfogadta az igazgatóságnak az alaptőke felemelésére vonatkozó javaslatát.

A Budapesti Iparbank Rt. november 30-iki közgyűlése elhatározta az alaptőke felemelését 4 millió koronáról 10 millió koronára.

A Telefongyár rt. i. hó 6-án tartotta évi rendes közgyűlést, mely elhatározta, hogy az 1918/19. üzletévre 30 K, az 1919/1920. üzletévre 40 K fizetessék osztalékul és a részvénytőke 10 millió koronára emeltessék fel. Minden 7 régi részvényre 2 új részvény vehető át részvényenként 500 koronáért.

PÁLYÁZATOK.

A pásztói Talmud-Thóra-egylet pályázatot hirdet egy hitoktatói állásra azonnal. Pályázhatnak perfekt magyar, német, vallásos, elsőrendű erők, esetleg nyugalmazott tanítók és nőtlenek is. Fizetés megegyezés szerint. Teljesen föl-szerelt pályázatok Bresnitz Manó rabbi, Pásztor (Heves m.) címére küldendők.

A Jászberényi izr. hitközség és anyakönyvi kerület a lemondás folytán megüresedett anyakönyvvezető-rabbiállásra ezennel pályázatot hirdet. Pályázhatnak a budapesti rabbi-szemináriumot végzett olyan magyar honosságú rabbik, kik az anyakönyvvezető-rabbiállással járó minden teendő elvégzésén kívül a helybeli polgári, közép- és szakiskolák hitoktatására is vállalkoznak. Fizetés megegyezés szerint. A próbaszónoklatra meghívott utiköltségei meg fognak térítettetni. Pályázati határidő 1920 dec. 15. Jászberény, 1920 november 21. Braun Ferenc, hitk. elnök, Szabó Adolf, hitk. jegyző.

Az orosházi izr. hitközség a megüresedett kántori állásra pályázatot hirdet. Feltétlenül megbízható, szigorúan vallásos, kitűnő hanggal bíró, zeneértő, 40 éven aluli, sóchet ubódek vekauré minősítéssel rendelkező egyének 1920 december 31-ig adhatják be pályázati kérvényüket, melyben képesítésüket, korukat, családi állapotukat és eddigi működésüket okmányilag igazolni tartoznak. Fizetés és szerződés egyéb feltételei megegyezés szerint. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtának, kiknek utiköltségét a hitközség megtéríti. Orosháza, 1920 november 22. Dr. Hazai Samu, kultuszelnök. Szamosi József, hitk. jegyző.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Verő-féle internátus Budapesten, VI., Gyár-utca 1, keres belső tanítónőt vagy nevelőnőt. Kitűnő ellátás, kellemes otthon és munkakör. Idegen nyelvekben jártasak előnyben részesülnek. Az állás január 10-én töltendő be. Ajánlatok az igazgatósághoz kéretnek.

Előkelő társadalmi állásu, nagy vagyonu, 48 éves, jól szituált özvegy uriember hozzá illő, gyermektelen hölgy ismeretségét keresi házasság céljából. Teljes címmel és a körülményeket részletesen ismertető ajánlatokat „Házasság 455” jellegre hirdetési osztályba kér. Legnagyobb díszkréció biztosítva.

Kárpitos ajánlkozik házhoz és házon kívül. Haas, Wesse-lényi-utca 67.

Előkelő izr. családokhoz bejáró schadchenek adják le címüket „Házasságközvetítő” jellegre hirdetési osztályba.

RÓKA-BOÁK nagy választékban **MORVAI**

szücsné Budapest, IV., Kigyó-utca 4-6.

Nősülne jó családból származó, 40 éves, jó külsejű fiatal-ember 1 1/2 millió korona vagyonnal. Elvenne hozzáillő hajadont vagy gyermektelen özvegyet; akinek önálló üzlete van, előnyben. Esetleg be is nősülne. Ajánlatokat „40” jellegre hirdetési osztályhoz. Csak címmel ellátott ajánlatokat veszek figyelembe. Titoktartás biztosítva.

Nősülne nagyértékű, szép jövedelmezésű ingatlanul rendelkező, 53 éves izr. magányos özvegy, vállalkozó. Jólelkű, tess, 43-50 közötti gyermektelen izr. özvegyet keres, ki hasonlóan jövedelmező ingatlanul, vagy jól jövedelmező nagyobb területű üzlettel és lakással rendelkezik. „Unalmas magány” jellegre hirdetési osztályba.

Fiúgyermek mellé kerestetik zsidó diák, délutánra. Teleki-tér 10, II. em. 5.

Férjhez adnám leányomat intelligens kereskedőhöz. Leányom női kalaposságot tud, ügyes és dolgozó. Fővárosbelinek hozományt adok megbeszélés szerint, esetleg nagy vidéki városban női kalapüzletembe benősülhet, lakásomból átengedek egy részt. Megfelelő ajánlatokat lehetőleg arcképpel „Alföld” jellegre a hirdet. osztályhoz.

Orthodox fiatalember, a rövid- és díszműáruszakmában jártas, vidéki nagykereskedésben felvétetik. Cím a hirdet. osztálynál.

Nősülnék előkelő családból. Csinos, zeneileg képzett hölgyek levelei „Bankár” jellegre Blockner hirdetőjébe, Semmelweis-utca.

Vidékre kerestetik fűszer-, gyarmat-, rövidárú nagykereskedés részére megbízható, szakképzett idősebb kereskedő és jártas szakmabeli utazó. Kimerítő részletes ajánlatok „Szombaton zárva 36” jellegre Mosso hirdetőjébe, Andrassy-ut 2, kéretnek.

Elvállalnám intelligens család gyermekeinek tanítását, esetleg nevelését csakis délután, ellátásért vagy esetleg megállapodás szerint. Beszélék németül és megfelelően angolul. „Nagyon szolid” jellegre hirdetési osztályhoz.

Hölgyeim! Uraim! Intelligens uriember vagyok. Ezidő-szerint házasságok közvetítésével foglalkozom. Jelszavam: Eredményről díszkréció. Cím Blockner hirdetőjében, Budapest, Semmelweis-utca.

Rendszerető, összes házimunkákra, zsidó uri család négy tagjához felvétetik. Főzni tudó előnyben. Damianich-utca 38. I. 4. Bolczos.

Társulna intelligens nő jömeneteli üzlethez vagy iparhoz. „50.000” jellegre hirdetési osztályba.

Szeminarista házitánító koszt ellenében felvétetik elemi iskolásfiú mellé. Cím: Fischer, Népszínház-utca 11.

Házasság. 40-45 éves, intelligens, vagyonos uriaszonyt keresek, 50 éves, jómódu, magasabbrangu kultusz-állásban levő uriembernek. Család és vagyon dolgában kimerítő leveleket „Szigorúan vallásos” jellegre a hirdetési osztályba.

A „Magyar bélyegház”-ban

(IV., Gerlőczy-utca 11) minden speciális magyar gyűjtő kielégítheti igényeit. Klasszikus és tengerentúli bélyegekben nagy választék ugy kereskedők, mint legnagyobb gyűjtők részére. Vidékre nagyobb gyűjtőknek hiánylista szerint küldünk bélyegeket. Aratók és parlamentes használt bélyegeket korlátlan mennyiségben jó áron veszünk

SZÖNYEG

javitást,
mosást,
molyirtást

művésziesen, szakszerűen és tökéletesen végzünk. Perzsa-, szmirna- és másfajta szőnyeget, rongyosat is, veszünk vagy becserelelünk.

RUDAS és MADL, Budapest, IV., Petőfi-tér 5.
(Bristol szállodával szemben.)

REBENWURZEL SÁMUEL

első budapesti orthodox כשר
szalámi-, hús-, csemege és kolbászgyár

VI., LAUDON-UTCA 3.

ajánlja elismert legjobb minőségű gyártmányait.
Postamegbizások azonnal eszközöltetnek.